

ÖZÜRLÜLERİN SOSYAL VE TOPLUMSAL HAYATA UYUM SÜRECİNDE ÖĞRENEN ÖRGÜT KÜLTÜRÜNÜN GÜÇLENDİRİLMESİ

Adaptation of Disabled Individuals to the Social and Community Life
and Empowerment toward the Learning Organizational Culture

Yrd. Doç. Dr. Akın MARŞAP*

ÖZET

Bu makale, özürlü bireyleri anlamak, yaşam kalitesini arttırmak suretiyle çağdaş sosyal yaşama uyumunu sağlamak için organizasyonel kültürün güçlendirilmesi üzerinde durmaktadır. Çağdaş eğitim yaşam boyu ve çok yönlü öğrenime doğru yol almaktadır. Formel, informal ve formel olmayan bir öğretim ortamı hayatın her anına, her ortama ve her yaşama yönelik olarak yaygınlaştırılmalıdır. Özürlü konumda olanların sosyal ve toplumsal yaşama uyum ve entegrasyonunda önemli bir başarı sağlanabilecektir. Böylece yaşam boyu öğrenim modellerinin çok boyutlu pozitif uygulamalarıyla başarılabılır. Onların topluma uyumunu arttırmada belirgin bir eğitim stratejisine gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: Öğrenmeye yönelik örgüt kültürü, yaratıcılık ve yenilik, etkin ve sağlıklı iletişim, çağdaş sosyal hizmet uzmanlığı, sosyal etik

SUMMARY

This article explains disabled individuals orientation period to contemporary social life, understanding and increasing their life quality and empowerment organizational cultures. Contemporary training is life long and multi directional type of education. Formal, informal and nonformal training environment must be organized all side of the life. So, disabled individuals orientation and integration of social and community life will be succeeding by this type of positive activities. It is now urgently needed to plan a concrete training strategy for improving their adaptation to community.

---

*Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi

Key Words: Learning Organization culture, creativity and innovation, effective and health communication, contemporary social service expert, social ethic

GİRİŞ

Yönetim organizasyon literatüründe bilgi yaratımı, bilgi yönetimi ya da örgütsel öğrenme şeklinde tanımlanan çalışmalar, örgütlerin değişimine uyum yeteneğinin gelişimine ve bu yolla yarışmacı üstünlükler kazanılmasına yönelmektedir. (8; 507)

Organizasyonların, geleneksel üretim bileşenlerinden çok insan ögesi ve onun entelektüel yaratımlarına esas kaynak olarak gereksinim duyduklarını belirtmektedir. (6)

Geleneksel ekonominin geçirdiği başkalaşım aşamaları, bilgi bazlı yaratılan arklılıkları ön plana çıkarmakta, böylece bilgi ve bilgiyi edinip kullanma süreçleri örgütler için stratejik bir öncelik almaktadır. (3; 498)

Sosyal hizmet uzmanı diğer meslek elemanlarıyla, özürülülerin durumlarına ilişkin işbirliği-ekip çalışması içinde bulunarak özürülülere yönelik hizmetlerin kalitesini arttırabilir. İnsanlığın özürülü insanlara yönelik yaklaşımı, insanlığın gelişimine uygun iyimserlik temaları taşımaktadır.

Bir özürlünün rehabilitasyonu için gereken hizmetler tıbbi bakım, psiko-sosyal hizmetler, mesleki beceri kazandırma hizmetleri (meslek öncesi mesleki eğitim, korumalı iş ve işe yerleştirme) şeklinde sıralanabilir. (20; 24)

21. yüzyılda sosyal hizmet uzmanlarının özürülülerle daha sağlıklı ve sürekli iletişim kurarak, özürülü birey aile, toplum, çevre arasındaki ilişkilerin kalitesini arttırabilir. Böylece özürlünün yaşam kalitesi ve performansı da artabilecektir. Sosyal ve toplumsal bütünleşme yenilikler özürlünün yaşamsal çevresine ulaştırılabilir. Böylece özürülülerin bireysel, toplumsal ve sosyal işlevleri, katılımları ve yetkinlikleri daha da arttırılabilir.

Bunun için, özürülülerle ilgili sorunların çözümünde işbirliği temel bir önkoşuldur. Sorunların çözülmesinde öncelikle devlet tarafından politikaların oluşturulması gerekse de, kişilerin, demokratik toplum organizasyonlarının önderlik ve girişimleri sorunların çözümünü kolaylaştırabilir.

Böylece özürülülerin içinde buldukları yaşam koşullarının iyileştirilmesi, eğitim ve iş yaşamına girmeleriyle birlikte kendi kaderlerine sahip çıkma

olanakları kullanılabilir. Özürlüler gerek kendi girişimleri, gerek diğer demokratik ve gönüllü organizasyon ve kuruluşlar yardımıyla devletin gelişim politikalarını daha da hızlandırabilirler.

Bu durumda, özürlülerin yaşam koşullarını iyileştirmek, kalitesini arttırmak ve toplumsal ve sosyal çevreye uyumu kolaylaştıracaktır. Özürlüleri toplumsal ve sosyal yaşamın bütününde birlikte düşünmek sorunların kalıcı çözümünde öncül bir rol üstlenebilir. Açılacak bir çok sosyal merkez ve atölyelerde özürlülerin eğitim, çeşitli faaliyet ve sosyal ve toplumsal yaşama katılımları üst düzeyde pekiştirilebilir. Bugün özürlü durumda olmayan herhangi bir birey, hayatın değişik evrelerinde her an özürlü bir konuma düşebilir. Dünya Sağlık Organizasyonu (WHO) Uluslar arası Çalışma teşkilatının verilerine dayanarak hazırladığı rapora göre her sene dünyada işe bağlı kaza ve hastalıklardan 1. 1 milyon kişi ölmektedir ve bu dünya çapında malarya hastalığından ölenlerin toplamına neredeyse eşittir. (22; 1)

Benzer biçimde yaralananların sayısı da yüksek orandadır. Bu durum diğer nedenlerle geçici ve sürekli bir özürlülük haline neden olmaktadır. İşte bu noktada, özürlülüğün değişik zamanlarda, hiç beklenmeyen bir anda ortaya çıkması olasılığı vardır. Buradan hareketle, özürlülere yönelik yapılacak işlem, faaliyet ve yatırım insanlığın kendine ve geleceğine yönelik bir yatırım olarak görülmelidir.

ÇAĞDAŞ SOSYAL HİZMET ANLAYIŞINDA YENİ GELİŞMELER

a. Yenilik ve Yaratıcılık

Çağdaş sosyal hizmet anlayışı yüksek yaşam kalitesi, yenilik, toplumsallaşma ve sürekli gelişimi içeren yeni yetkinliklere uyumlu bir anlayışı gerekli kılmaktadır. 21. yüzyılın yeni gereksinimlerini karşılamak için daha fazla işbirliği ve yardımlaşma esastır.

İnsan sanayi toplumlarında yurttaşlaşmış ve birey olarak değer kazanmıştır. Sosyal çalışma mesleğinin de sanayileşme ile birlikte ortaya çıkması da insana verilen bu değerın göstergelerinden biridir. (16)

Toplumların çağdaşlaşmasıyla birlikte çocuk refahı alanında yaşanan gelişmelerde amaç bireyin iyilik halinin geliştirilmesi olmuştur. İnsana hizmet veren bir meslek olan sosyal hizmet mesleği, müracaatçısı olan özürlü çocukların aileleri ya da çevrelerinden kaynaklanan sorunlara çözüm üretebilme yetkinliği geliştirmesi ve sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim göstermesi için çalışmalar yapmakla görevlidir. Bu amaç için özürlülere

ilişkin hizmetler sürekli değişim ve gelişim içindedir. Öncelikle özürhümlerin bakımı, gerektiğinde destek aile sistemleri, ve aile yanında sürekli bir destek hizmeti verilmelidir. Mükemmel hizmeti vermek isteyen sosyal hizmetin amacı, bireylere, gruplara, ya da toplumlara sosyal işlevsellik kazandırmaktır. Bu nedenle sosyal hizmet mesleği gelişiminden bu güne kadar bireyin içinde bulunduğu yaşam koşulları ile ilgilenirken diğer yandan kişinin, toplumun normlarına uymasını engelleyen koşulları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra toplumun şartlarını bireyin gelişimine katkıda bulunabilecek düzeyde geliştirme ve de deştirmeye de çalışmıştır. (12; 12)

Sosyal hizmet mesleğinin temel odağı ise bireylerin toplum içindeki işlevsellik yeteneğini etkileyen birey ve çevresi arasındaki etkileşimdir. Sosyal hizmet mesleğinin en üst düzeydeki amacı bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak ya da arttırmak amacı ile oluşturulmuş planlı değişme stratejisi ile müracaatçıların etkileşimlerini geliştirmektir. (15; 62-63)

Bununla birlikte, hizmet kuruluşlarının, hizmetten yararlananların düşünce ve duygularını öğrenmesi, hizmetin kalitesini geliştirilmesini sağlanmasında son derece önemlidir. Hizmetten yararlananların tatmin olmama nedenlerini öğrenmek gereksinim ve istekler doğrultusunda hizmetin yürütülmesi ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılmasını olanaklı kılarak hizmetlerin etkililiğini sağlar. (1; 47-48)

b. Toplumsal Yapı İçinde Ailelerin Önemi

Aile hayatı, sağladığı her türlü destek ve yardımlarla birlikte, iyi ve uzun bir hayatın kapısını açacak tek anahtardır. (10; 93)

Aile toplumların temel yapı taşı ve varlıklarının bir sembolüdür. Bu nedenle yeni sosyal hizmet anlayışı birey, aile, toplumsal düzeyler arasındaki ilişki, denge ve gelişimleri bütünsel bir yapı içinde ele almakta ve değerlendirmektedir. Birey ve aileleri güçlendirdikçe, daha sağlıklı bir toplum yapısı oluşabilecektir. Aile aynı zamanda sevgi, saygı ve beraberliğin paylaşıldığı en temel yapıtaşısıdır. Victor Hugo'nun dediği gibi, "Yaşamda en yüce mutluluk, sevildiğini bilmekten geçer", (18; 184) Özürhümlü bireylerin de sevildiğine inandığı aile ortamında yaşamasını sürdürmesi, onun gelişimi ve pozitif duygular içinde olması açısından oldukça önemlidir.

Böylece bu yapı içinde karşılaşılabilecek çok yönlü sorunlara yeni, kaliteli ve yaratıcı çözümler sağlanabilir.

c. Çağdaş Sosyal Hizmet Uzmanlığı

Sosyal hizmet uzmanlığı, kişilerin yaşam sorunları karşısındaki sosyal fonksiyonlarını inceleyen bir uzmandır. Hasta, ailesi ve rehabilitasyon ekibi ile ilişki kurarak hastanın yaşam biçimini, gelirini, sosyal güvencesini, hastalığın ya da sakatlığın bunlara etkisini araştırır. Bu sorunlarda yol gösterir, grup toplantıları yapar. Hastanın ailesi ve toplumla tekrar iletişimini kurmaya çalışır. (2; 56)

Sosyal hizmet uzmanının görevi, psiko sosyal tanı çalışmalarına katılmak, sosyal vaka çalışması yapmak, psiko sosyal fonksiyon tedavisi yapanlarla işbirliği yapmak, sosyal politika gelişimini ve herkes için yeterli bir yaşam sağlayacak kurum ve toplum değişimlerini etkilemek, rehabilitasyon merkezi ile diğer sosyal bilimler arasındaki ilişkinin gelişmesinde görev almak.

d. Yaşam Boyu Öğrenim Modelleri

Gerek eğitim aşamasında, gerekse yaşamın her safhasında yaşam boyu öğrenim modelleri insanoğluna sınırsız eğitim olanaklarının kapısını açmaktadır. Bu temel çerçevesinde eğitimi sürekli ve yaşamın her anına yaymak ön koşul olmaktadır. Sosyal hizmetlerin etkin bir biçimde başarılmasında, özürülülerin eğitimi, rehabilitasyonu ve toplumla bütünleştirilmesi sürecinde yaşam boyu öğrenim ilkeleri tam ve eksiksiz olarak işletilmelidir.

SOSYAL HİZMETTE YENİ HİZMET ÖNERİLERİNDE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE ORTAK PROJELER YAPIMI

Sosyal Hizmet ulaşılabilir özürülü insan sayısı, çeşitliliği, yaygınlığı ve derinliğinde yapısal sorunlar, iyi örnekleri yaratmak ve öncülük rolü üstlenmek, yeni bakış açıları geliştirmek önem kazanmaktadır. Bilgi ve pratiği bir bütün olarak işletebilmek gerekli olmaktadır. Sosyal yardım kaynaklarını daha iyi kullanabilecek yeni modeller tasarlayabilmek, araştırmaların ve bilimsel bulgu ve önerilerin ışığında sürekli yeni çalışmalara öncelik etmek önemli olmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarını önemli ölçüde zenginleştiren ve gelecekte mesleğe yeni boyutlar kazanması olası görünen önemli bir gelişme de internet olmuştur. Uluslar arası düzeyde bilgi teknolojileri uygulamaları projeleri konusunda Avrupa Birliğinin özürülülerin yaşam kalitelerini yükseltmeye yönelik HELIOS Projeleri örnek verilebilir. HELIOS II çerçevesinde geliştirilmiş Handynet isimli veri tabanı

özürlü bireylere ve rehabilitasyon alanında çalışanlara teknik bilgiler sunmaktadır. (17; 39)

Çok ciddi yapısal dönüşüme ilişkin halk desteği ve katılım sağlanmalıdır. Türkiye olarak, AB ülkeleri ile başlatılacak ortak yeni projeler çerçevesinde yeni bakış açıları, çözüm çeşitliliği ve anlayışları sağlanabilecektir.

Bu durumda, özürliülere yönelik sosyal hizmet uygulamalarında yeni çözümlerin oluşumunda çok büyük bir katkı sağlayabilecektir. Böylece özürliülerin yaşam alanında yapılacak akılcı ve bilimsel yenilikler onların yaşam kalite, kültür, biçim ve anlamını olumlu yönde etkileyebilecektir.

ORGANİZASYONLARDA ÖZÜRLÜ ÇALIŞANLAR VE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİŞİMİNDE İŞ ETİĞİ

İş yaşamında bedensel ve zihinsel engelli çalışanlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi çağdaş insan kaynakları yönetişimin en temel konularındandır. Demokratikleşme, toplam kalite yönetimi, sosyal ve etik sorumluluk anlayışları çerçevesinde bakıldığında istihdamda ayrımcılık yerine bütünleşme ve kaynaşma esastır. Genel düşünce, etik ve sosyal sorumluluk konularının işletmelere tüketicilere, kamu sektörüne ve bütünüyle ülkeye sağlayacağı yararlar sonucunda, ülkelerin gelişmelerinde (ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel ve ekolojik) ve iş yaşamında önemli bir rol oynayacağıdır. Yapılan bir araştırmada, işletmelerin etik standartlarının yüksekliği ile işletmelerin uzun dönemli karlılıkları ve işletme çalışanlarının tutumlarının geliştirilmesi arasında olumlu yönde, önemli bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. (13)

İş etiği bu bakımdan oldukça önemlidir ve bu nedenle de iş etiğini konu alan kitaplarda, öncelikle işletmelerin ve yöneticilerin sorumlulukları konularına yer verilmektedir.

Yöneticiler yalnızca, kanunlar, politikalar, süreçler ve programlar aracılığıyla organizasyona yön vermezler. Aynı zamanda organizasyonun tüm çevresel öğeleriyle nasıl iletişim kurulacağını belirleyen etik standartları sürekli uygular. Fortune Dergisinin yaptığı araştırmada sıralama, yer alan 500 üst düzey yöneticisinin %63'ünün etik davranışı içeren güçlü bir kültüre sahip olduklarını ve bunun sonucunda stratejik avantaj sağladıkları açıklanmaktadır. (11)

Gundlach ve Murphy (9) etik boyutları, güven, adalet, doğruluk, sorumluluk ve uyuşmak (temel özellikleri, istikrar, sadakat ve fedakarlıktır) olarak belirtirken; Xiaohe, doğruluk, sadakat, yardım, adalet, iyilik olarak; Sikula

ve Costa (21) eşitlik, özgürlük, doğruluk ve sorumluluk olarak belirtmektedir.

Böylece yöneticilerin etik sorumluları da kapsayacak entelektüel bilgi kapasitelerini yönetsel işlevlere yansıtmaları gerekmektedir. Bilgi yaratma, diğer maddi olmayan varlıkların yanı sıra kurumların yönettiği bir maddi olmayan varlıktır. Böylece, bilgi yönetimi, maddi olmayan varlıkların yönetiminin bir parçasıdır. (14; 315)

Bu durum yöneticilerin karar verme stilleriyle de oldukça yakından ilgilidir. Bilindiği gibi en yaygın kullanım anlamı olarak "stil", öğrenilmiş alışkanlıklardır. (5)

İşletmelerde çalışan özürülere iş etiği kurallarının belirlediği prensipler dahilinde uygulamalar yapılmalıdır. Böylece yöneticiler için, organizasyonlarda iş etiğine uyumlu bir insan kaynakları yönetişimi sürekli bir rehber olacaktır.

TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞMEDE ÖNEMLİ NOKTALAR VE ÖZÜRLÜLERİN YAŞAM TATMİNLERİ

Toplumsal bütünleşme sürecinin başarı ile sürdürülebilmesi için, yapılması gereken kurumsal değişiklikler öncesinde, değişimi yöneten ekibin üzerinde dikkatle durması gereken noktalar vardır. Örgüt içinde ve dışında değişimin lehinde olanların koalisyonunu oluşturmak çok önemlidir. (19; 289)

Toplumsal bütünleşme sürecinde özürülülerin toplumdaki yeri, konumu, beklentileri ve geleceğe yönelik yeni işlevlerinin toplumun diğer mensuplarına da zamanında ve doğru bir biçimde aktarılması önem taşımaktadır. Toplumun bilgilendirilmesi ve yeni bakış ve anlayışa kavuşturulması gerekli olmaktadır. Bu anlamda özürülülerle ilgili yeni değerler sistemine, bütünleşmeye yönelik bilgilenme ve paylaşma aşamaları sistemli bir biçimde başarılmalıdır.

Yaşam tatmini özürülü bireylerin yaşamları hakkındaki duygusal tepkileridir. Literatürde, bireyin yaşam tatminini etkileyen başlıca dört faktörden söz edilmektedir: kişisel değişkenler, işle ilgili değişkenler, çevresel değişkenler, toplumsal değişkenler. (4; 7)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Sosyal hizmetler sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür. Maddi, manevi, sosyal sorunların giderilmesinde ve yaşam standartlarının yükseltilmesinde çok önemli rolleri ve görevleri vardır.

Özürülülerin toplumla bütünleşme sürecinde özürülüler ve aileleri açısından olduğu kadar, toplumsal, kurumsal ve yönetsel açıdan yapılabilecek birçok iyileştirme ve entegrasyon girişimi bulunmaktadır. Toplumsal ve sosyal sorumluluk anlayışımız birbirine karşı anlayış ve yardımlaşmayı öngörmektedir.

Özürülü bireylere sahip oluna ailelerin toplumla, yakın çevreyle, yakınlar ve akrabalarla bütünleşmesi ve bu süreçte iyi iletişim önem kazanmaktadır.

Ailelerin özürülüyle oluşturdukları duygusal iklim ve iletişim ortamı çok önemlidir. Bu noktada, ev ziyaretleri, aileler için stres ortamlarının azaltılması, eylem ağırlıklı sosyal destek girişimlerinin artırılması oldukça yararlı olabilecektir.

Özürülülük bağımsızlıktan bağımlılığa dönüşümü içerir. Bu nedenle, özürülülerin desteklenmesi ve korunması aile hayatı açısından önemlidir. Bu nedenle özürülünün bakımı ve topluma kazandırılmasında aile sisteminin geniş kapsamda ele alınmalıdır.

Özürülülerin yardım ve bakımında aile sistemlerini destekleyecek ortak toplumsal girişim ve sistemlerin önceliği vardır. Bu nedenle özürülülerini rahatlatarak, ailelerin yükümlülükleri de azaltılabilir. Özürülü kişilerin rehabilitasyonunda ailenin sağlayamadığı çeşitli hizmetleri toplumsal çalışmalarla başarılabilir. Toplumda özürülüye yönelik hizmetler günün değişen koşulları da dikkate alınarak düzenlenmeli ve sürekli geliştirilmelidir.

Özürülüler hangi düzeyde performans gösterirse göstereceği sosyal yönden her birinin ciddi inceleme, desteğe ve izlenmeye gereksinimi vardır. İşte sosyal hizmet kurumları bu noktada önemlidir. İlk aşamada, özürülülerin gereksinim ve beklentileri arasından önemli ve öncelikli olanlar özürülülerin de katılımıyla belirlenmeli ve uygulanmaya başlanmalıdır.

İlgili kurum ve kuruluşların sorunların belirlenme ve çözüm aşamasında tam ve geniş bir katılımı ve desteği alınmalıdır. Bu noktada ekip çalışması, bütünsel yaklaşım ve sıkı işbirliği esastır. Bu işbirliği ve entegrasyonun sağlanmasında sosyal hizmet uzmanlarının girişimleri çok kritik olmaktadır.

Sosyal hizmetlerde uzmanlaşma ve özürülülerin çeşitliliğine göre profesyonelleşme oldukça yararlı olacaktır. Özürülüye yönelik çok disiplinli bütünsel yaklaşımlar gereklidir. İşte bu noktada yaşam boyu öğrenim modelleri gerek sosyal hizmet uzmanlarının bireysel gelişimleri, gerekse özürülülere yönelik hizmetlerin sürekliliğinde öncelikli olarak yaşamın her alanına yaygınlaştırılmalı ve uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Aktaş, A. , ve Ünlü, E. , "Hizmet Örgütlerinde Etkinlik ve Etkililiği Ölçmeye Yönelik Değerlendirme Araştırmaları", I. **Sistem Mühendisliği ve Savunma Uygulamaları Sempozyumu, Bildiriler II**, Ankara: 1995: 42-43
2. Arpacıoğlu, O. , "Özürülülerin Rehabilitasyonunda Temel İlike ve Yaklaşımlar", **Sosyal Hizmet 97 Sempozyumu**, 1997, Ankara, s. 56-62 (58)
3. Cassels, E. , "Building a Learning Organization in the Offshore Oil Industry", **Long Range Planning**, Vol. 32, No: 2, 1999
4. Diener E. 1984, "Subjective Well-Being", **Psychological Bulletin**, 95 (3): 542-575
5. Driver M., & Brousseau K. , & Hunsaker P. , (1990) , **The Dynamic Decision Maker: Five Decisions Style for Executive and Business Success**. Herper &Row Publishers New York
6. Druker, P. , "The Coming of the New Organization", **Harvard Business Review**, January, February, 1998
7. Farrel D. & Rusbult, C. E. , "Exchange Variables as Predictors of Job Satisfaction, Job Commitment and Turnover: The Impact of Rewards, Costs, Alternatives and Investments", **Organizational Behavior and Human Performance**, 1981, 28: 78-95
8. Gold, J. , Watson, S. , "The Value of A Story in Organization Learning", **Future/33**, 2001, s. 507
9. Gundlach, Gregory, T. Patrick, E. Murphy, "Ethical and Legal Foundations of Relations Marketing Exchanges", **Journal of Marketing**. 1993, 57/4
10. Güven, S. , "Yaşlılıkta Aile İlişkileri", **Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi**, Ankara, Sayı: 1, 2000, s: 92-99
11. Harrington S. J. , Creating Ethical Corporate Structures, **The Academy of Management Executive**, 1991, 5/1
12. Kut, S. , **Sosyal Hizmet Mesleği, Nitelikler, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri**, Ankara, 1988
13. Lee C. Y., ve Yoshirira, H., "Business Ethics of Korean Japanese Managers", **Journal of Business Ethics**. 1997
14. Sanchez, P. , Chaminade, C. , Oleo, M. , "Management of Intangibles. An Attempt to Build a Theory", **Journal of Entelietual Capital**, 2000, 1 (4) , 312-327
15. Şahin, F., "Sosyal Hizmet Doğası ve Paradigmaları", Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet. **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın**, Ankara, No: 004, 1999: 60-75

Ufkun Ötesi Bilim Dergisi

16. Tomanbay, İ. , "Türkiye'nin Sosyal Politikası İçinde Sosyal Hizmetlerin Durumu", **Sosyal Hizmet Sempozyumu**, Ankara, 2000
17. Ünlü, E., "Kentleşme, Bilgi Toplumu ve Sosyal Hizmet", **Kentleşme Sürecinde Sosyal Hizmet Sempozyumu**, 1998, s. 39
18. Yörükoğlu, A. , **Çocuk Ruh Sağlığı**, 22 Basım, Özgür Yayınları: 48, İstanbul, 1998
19. Yukl. G., **Leadership in Organizations**, New Jersey: Prentice Hall Int. Inc. , 2000, 284
20. Redkey H. , **Bugünün Rehabilitasyon Merkezleri**, (Çev: Türkyılmaz Özel) , Ankara, B. D. Sağlık Bakanlığı, 1957
21. Sikula, A., and Costa A., Are Women More Ethical Than Men? **Journal Of Business Ethics**, 1994, 13
22. WHO (1999) **WHO Fact Sheet No: 84**, WHO's Office of Public Information, 1999, Genova